

Datum
2025-04-04**Vårt dnr**
0220-2024**Ert dnr**
S2024/02115

Socialdepartementet

Ett språkrav för språkutveckling (SOU 2024:78)

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har enligt sin instruktion till uppgift att ur ett patient-, brukar-, och medborgarperspektiv följa upp och analysera verksamheter och förhållanden inom hälso- och sjukvård, tandvård och omsorg. Det är från detta perspektiv som vårt remissvar tar sin utgångspunkt.

Vi är övergripande positiva till utredningens förslag. Nedan redogör vi mer detaljerat för våra synpunkter gällande vissa av utredningens bedömningar och förslag.

9.1 Ett språkrav införs i socialtjänstlagen

Vi *instämmer* i utredningens förslag om ett tillägg i socialtjänstlagen att socialnämnden och enskild verksamhet som utför en kommuns uppgifter ska *arbeta för* att personalen som genomför insatser i socialtjänstens omsorg om äldre personer har en nivå av kunskaper i svenska språket som är relevant för insatsernas genomförande, och att språkravet ska gälla för all omsorgspersonal oavsett titel och anställningsform. Vi delar bilden att ett krav för anställning inte är genomförbart med tanke på kommunernas utmaningar med kompetensförsörjningen.

10.1 Hur språkravet tillämpas samt eventuella förändringar efter språkravets ikraftträdande och 10.2 Effekter av språkravet

Vi *instämmer* i utredningens förslag att ge oss i uppdrag att kartlägga hur språkravet tillämpas och om kvaliteten i verksamheterna förändras (10.1.1 och 10.1.2), samt att undersöka förutsättningarna att genomföra en effektstudie i fråga om språkravet (10.2). Men vi föreslår att uppdragen till vår myndighet (10.1.1, 10.1.2 och 10.2) slås ihop till ett större uppdrag där vi över en längre tid utvärderar införandet av språkravet ur ett brukar- och medborgarperspektiv.

Vi anser att det är värdefullt att följa upp effekter av interventioner och satsningar, men vill redan nu påpeka att det sannolikt inte är möjligt att fullt ut följa upp de direkta effekterna av reformen. För att mäta de direkta effekterna behövs kontrollgrupper, genom till exempel stegvisa införanden eller pilottester. Det skulle innebära att den föreslagna lagändringen behöver senareläggas, vilket vi i detta fall inte bedömer är lämpligt. Vi ser fram emot en fortsatt dialog om hur ett uppdrag till oss kan formuleras.

Vi *instämmer inte* i förslaget om uppdrag till Socialstyrelsen (10.1.3) enligt nuvarande formulering. Förslaget innebär att Socialstyrelsen ska följa verksamheternas arbete utifrån språkravet över tid samt följa hur de äldres uppfattningar om personalens kommunikativa förmåga eventuellt förändras för att kunna identifiera trender på nationell nivå (10.1.3). Vår bild är att det uppdrag vi ovan föreslår ska ges till oss och uppdraget till Socialstyrelsen till stor del överlappar varandra. För att se till att myndigheterna inte arbetar parallellt med liknande uppdrag föreslår vi att

Socialstyrelsen, i samråd med oss, utvecklar nya indikatorer inom ramen för öppna jämförelser samt utvecklar enkätundersökningen *Vad tycker de äldre om äldreomsorgen?* med nya frågor. Vi ser dessa som en viktig del av vår uppföljning av satsningen. På det sättet kan en resurseffektiv samverkan mellan myndigheterna uppnås.

11.12 Utredningen föreslår ett *svenskalyft* – ett riktat statsbidrag med syfte att höja nivån av kunskaper i svenska språket hos personalen

Vi *instämmer* i utredningens förslag om att införa ett riktat statsbidrag (svenskalyftet), eftersom språkravet innebär en ambitionshöjning med utvecklade arbetssätt för att bedöma behov och genomföra språkutvecklande insatser. I linje med våra slutsatser i *I rätt riktning?* (PM 2022:4) vill vi samtidigt framhålla att det är viktigt att tydliggöra förväntningarna på kommunerna, att ha en dialog och involvera kommunerna innan införande samt att vara tydlig med hur länge satsningen ska pågå så att kommunerna ges möjlighet att planera. Det är också viktigt att säkerställa att statsbidraget utformas på ett sätt som ger förutsättningar för uppföljning, både vad gäller vilka verksamheter som har tagit del av bidraget och vilka insatser som de har genomfört.

Beslut om detta yttrande har fattats av stf. generaldirektören och chefsjuristen Catarina Eklundh Ahlgren. Utredaren Sara Blume har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har tf. analyschefen Marianne Svensson, projektdirektören Johan Strömblad, utredaren Kerstin Gunnarsson samt analytikern Linn Wallén deltagit.

Catarina Eklundh Ahlgren

Sara Blume